

سفری به پوترا جایا

شاهزاده‌ی شهرها

نوشته‌ی دکتر محمود معافی
کارشناس ارشد آموزش جغرافیا

مقدمه

مردم مالزی، به این شهر به عنوان نمادی از پیشرفت ملی، آینده‌نگری و میراثی برای نسل‌های آینده نگاه می‌کنند. این شهر روحیه و فرهنگ مردم مالزی و در نهایت احساس آن‌ها را در مورد قرن بیست و یکم به تصویر می‌کشد.

کارکردهای شهری و چشم‌اندازها

پوترا جایا، یک دهی است که در کنار رودخانه، نظیر کارکردهای اقتصادی، آموزشی، تفریحی، تجاری، تفریحی و گردشگری است. هر چه در دهی پوترا جایا، شاهد آن هستیم، نشانگر اهمیت و نقش آن در افزایش کیفیت زندگی شهروندان است. این شهر با توجه به موقعیت استراتژیک و زیست‌محیطی و چندین پرجمعیت نیست، چیزی را تبدیل به

اگر نخواهیم از «پوترا جایا»، مرکز جدید اداری-سیاسی مالزی به عنوان شاهزاده‌ی همه‌ی شهرها یاد کنیم، حداقل این حق را داریم که از این شهر به عنوان شاهزاده‌ی همه‌ی شهرهای منطقه‌ی مداری و نیمه‌استوایی نام ببریم. این شهر که در دهه‌ی ۱۹۸۰ ساخته شد، نام خود را از تونکو عبدالرحمن پوترا الحاج، اولین نخست‌وزیر مالزی که خدمات ارزنده‌ای به این کشور کرد، گرفته است. دکتر ماهاتیر محمد، نخست‌وزیر سابق مالزی می‌گوید: «پوترا جایا، نمادی از هماهنگی انسان، طبیعت، علم و فناوری است که از طریق یک برنامه‌ریزی دقیق، با طراحی‌های بدیع و نهایت سازه‌مندی، در حیطه محیط‌زیست ایجاد شده است.»

۱/۸۰۰/۰۰۰ نفر در این شهر زندگی می کنند. اما شهری شلوغ با کرکردهای قوی اقتصادی، فرهنگی، تجاری و گردشگری است. از آلودگی زیاد هوا هم، مانند تهران و دیگر شهرهای بزرگ دنیا، در این شهر خبری نیست.

مالزی به طور متوسط هر دو یا سه روز باران دارد و میزان ریزش باران آن بین ۲۰۰۰ تا ۲۵۰۰ میلی متر در تغییر است. به همین علت، آلودگی هوا در کوالالامپور چندان بالا نیست. به ویژه آن که از طریق سیستم مترو، مونوریل، قطار سریع السیر و سیستم حمل و نقل جاده‌ای، امکان دسترسی آسان به همه‌ی مناطق شهر وجود دارد.

متراکم‌ترین قسمت شهر دایره‌ای به مرکز برج‌های دوقلو و شعاع هفت کیلومتر است. از این دایره هرچه دورتر شویم، از میزان تراکم ساختمان‌ها کاسته می‌شود. شهر امکان توسعه در چهار جهت را نیز دارد. پس این سؤال مطرح می‌شود که چرا دولت مالزی تصمیم به انتقال وزارتخانه‌ها به مکان دیگری، البته نه چندان دور از کوالالامپور (۲۵ کیلومتر)، گرفت. پاسخ را باید در افکار آینده‌نگرانه‌ی دولت مردان مالزی جست. آن‌ها به دنبال طراحی یک شهر آرمانی بوده‌اند. منظور من اتوبیای افلاطونی نیست، بلکه شهری است که در آن ضمن پاسخگویی مؤثرتر به نیازهای اداری-سیاسی مالزی، در طراحی آن هماهنگی انسان با طبیعت و فناوری تا آن جا که امکانپذیر است، رعایت شده باشد؛ خلاصه شهری با ملاحظات آینده‌نگرانه.

انگیزه‌ی اصلی در ساخت پوتراجایا را باید در پاسخگویی به دولت الکترونیکی جست. البته و بدون شک ملاحظات دیگری هم مطرح بوده‌اند. در این شهر وزارتخانه‌ها در فاصله‌ای نه چندان دور از یکدیگر احداث شده‌اند. فضای کاری داخل این ساختمان‌ها به لحاظ نیازهای کاری، امکان توسعه، زیبایی فضای داخلی، پاسخگویی به نیازهای مراجعان و پروژه‌ی دولت الکترونیکی طراحی شده است (مشاهدات نگارنده از وزارت آموزش و پرورش و برخی از وزارتخانه‌های مالزی). خانه‌های مسکونی کارکنان نیز در نزدیکی بخش اصلی شهر (بخش دولتی) و در فضایی دل‌انگیز احداث شده‌اند؛ این یعنی آلودگی کم‌تر، کاهش هزینه‌های رفت و آمد و به موقع رسیدن به محل کار. در کنار این وزارتخانه‌ها و همین‌طور مجتمع‌های مسکونی، فروشگاه‌های مدرن چندمنظوره (مگا‌مال) هم تأسیس شده‌اند که همه‌ی کالاهای موردنیاز ساکنان را با قیمت‌های کنترل شده عرضه می‌کنند. در فروشگاه‌های جدید، دولت نیز راحت‌تر می‌تواند مالیات حقه‌ی خود را دریافت کند. توزیع فروشگاه‌ها و فاصله‌ی آن‌ها با یکدیگر، حساب شده است. این فروشگاه‌ها از امکانات بسیار بالایی برخوردارند. برای مثال، در «مگ‌مال آلاموندا» یا ابرفروشگاه شهر، مزایای زیر به چشم می‌خورند:

- تخلیه‌ی آسان بار و خروج راحت کالا از فروشگاه؛
- وجود چندین طبقه و امکان حداکثر استفاده از فضا؛

● امکان مقایسه‌ی کالاها و قیمت‌ها برای مشتری به دلیل رقابت در داخل فروشگاه؛

● ایمنی بالا در برابر زلزله و آتش‌سوزی؛

● نبود راهبندان در اطراف فروشگاه (در حد صفر)؛

● وجود سیستم تهویه‌ی قوی و هوای ایده‌آل؛

● وجود بهترین حالت بهداشتی؛

● ناچیز بودن امکان تماس بدنی افراد با یکدیگر؛

● وجود پارکینگ کافی برای مغازه‌داران و مشتریان؛

● امکانات رفاهی و محل استراحت برای خریداران؛

● خدمات‌رسانی آسان در صورت بروز سانحه؛

● جابه‌جایی راحت مشتریان از طریق پله‌های برقی و دسترسی آسان به همه‌ی قسمت‌ها؛

● جاذبه‌ی بالا برای جنب مشتری؛

● تنوع کالا؛

● ارائه‌ی مدرن‌ترین کالاهای روز در همه‌ی جای فروشگاه.

وقتی صحبت از آینده‌نگری می‌شود، منظور چنین ملاحظاتی است که در شهرسازی‌های جدید و یا حتی سازمان‌های شهری باید مورد توجه قرار گیرند. از دیگر ویژگی‌های پوتراجایا، می‌توان به وجود پارک‌های تفریحی-آموزشی، پارک‌های موضوعی، و پارک‌های کودک در نزدیکی مجتمع‌های مسکونی، باشگاه‌های ورزشی، مراکز آموزشی پیشرفته (مدرسه‌های مدرن و پیش‌تاز)، دریاچه‌های مصنوعی، آبگیرها، باغ‌های تفریحی-آموزشی، پل‌ها، مراکز تفریحی، مسجدهای زیبا و رؤیایی، هتل‌ها، کلوپ‌های گوناگون، ورزشگاه‌ها، درمانگاه‌ها و مجتمع‌های مسکونی اشاره کرد که با توجه به ملاحظات زیست محیطی طراحی و ساخته شده‌اند. همگی این عوامل دست به دست هم داده و موجب شده‌اند که پوتراجایا به صورت یکی از زیباترین و جذاب‌ترین مکان‌ها برای کار و زندگی در آسیا جلوه کند.

اساساً در برنامه‌ریزی‌های جدید مالزی سعی شده است، شهرها از جاذبه‌ی لازم برخوردار باشند تا از روند مهاجرت به کوالالامپور کم شود. حفظ عدالت در برنامه‌ریزی‌های ناحیه‌ای و افزایش جاذبه‌های شهری از عوامل کاهش مهاجرت‌های داخلی هستند. متأسفانه در کشور ما تعداد معدودی از شهرها دارای چنین جاذبه‌ای هستند. برای مثال، جاذبه‌ی شهرهایی مانند الیگودرز، سنقر یا کبودرآهنگ برای زندگی چیست؟

در صورت اقامت بیش از دو هفته، نیز به اخذ مجوز از اداره‌ی مهاجرت در پوتراجایا دارند. اکثر امکان‌سافرت با اتوبوس فراهم نیست، می‌توانید از طریق اینترنت سری به پوتراجایا و همین‌طور

website: <http://www.Putrajaya.net.my>

website: <http://tourism.malaysia.gov.my>

موقعیت پوتراجایا

است. باران این ناحیه نیز کافی است. آب‌های دریافتی از ریزش‌های جوی در دریاچه‌های مصنوعی و طبیعی و دیگر آبگیرها ذخیره می‌شوند و آب مورد نیاز شهر را فراهم می‌کنند. بدین مناسبت، مشکلی به نام کم‌آبی در این شهر دیده نمی‌شود. از کل مساحت یاد شده، ۳۷/۵ درصد به فضای سبز (پارک، جنگل، باغ، دریاچه، مانداب و آبگیر)، ۲۵/۸ درصد مسکونی، ۱۰ درصد تسهیلات عمومی، ۵/۲ درصد مراکز دولتی، ۲/۹ درصد مراکز تجاری و ۲ درصد به مراکز فرهنگی و خدماتی اختصاص داده شده است. اختصاص بیش‌ترین سهم به فضای سبز حاکی از اهمیت بالای محیط‌زیست و فضای سبز در برنامه‌ریزی‌های جدید شهری در مالزی است.

در مرکز شهر، دریاچه‌ی مصنوعی ۶۵۰ هکتاری پوتراجایا قرار گرفته است که به صورت یک تعدیل‌کننده‌ی قوی در کاهش درجه‌ی حرارت هوا عمل می‌کند. آب این دریاچه از ریزش‌های جوی تأمین می‌شود و در طبقه‌بندی آب‌ها، از نظر کیفیت، نوع درجه ۲ (نیمه سخت) به حساب می‌آید. این آب برای شنا و پرورش ماهی فوق‌العاده مساعد است. از دیگر مصارف این دریاچه، کاربردهای ورزشی و تفریحی آن است. عموم مسابقات ورزشی آبی ملی و بین‌المللی نیز در این دریاچه برگزار می‌شوند؛ ورزش‌هایی نظیر قایقرانی، ماهیگیری، پارو زنی، اسکی روی آب و مسابقات قایقرانی. هتل‌های اطراف دریاچه نیز با غذاهای محلی (بیش‌تر دریایی) از گردشگران پذیرایی می‌کنند (نقشه‌ی ۲).

وجود مسجدهای زیبا و مشرف بر دریاچه‌ی شهر، بیننده را به یاد داستان‌های هزار و یک شب بغداد قدیم در اوج قدرت و ثروتش می‌اندازد، احساس من در کنار این دریاچه، همچون ماهیگیری امیدوار و خسته از کار است که دمی برای رفع خستگی در کنار دجله نشسته است و بر تالو امواج رود در یک غروب بهاری فکر می‌کند و ذهنش به افق‌های دوردست پر کشیده است. آن‌گاه به آرامی برمی‌خیزد؛ در حالی که صدای مؤذن از گل‌دسته‌ی مسجد به گوش می‌رسد و پنجره‌های روحش به سوی جهان معنوی باز شده است. در پوتراجایا

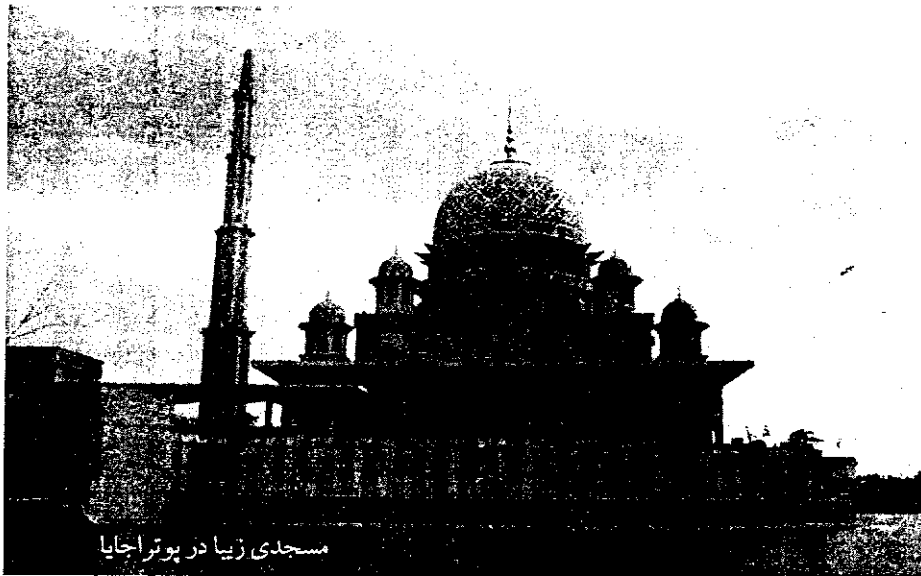
این شهر در فاصله‌ی ۲۵ کیلومتری جنوب کوالالامپور و در استان «سلانگور» قرار گرفته است. از طرف مغرب، به شهر «سایرجایا» یا شهر الکترونیکی متصل است (نقشه‌ی ۱). کوالالامپور، پوتراجایا، سایرجایا و فرودگاه کوالالامپور در مجموع دالان الکترونیکی مالزی را تشکیل می‌دهند. طول این دالان ۶۵ کیلومتر و عرض آن ۴۰ کیلومتر است و نمادی از فناوری اطلاعاتی و ارتباطی است. این شهر از شرق به شهرهای «سردانگ» و «بانگی» و از جنوب به فرودگاه بین‌المللی مالزی متصل می‌شود (البته با فاصله‌ای ۲۵ کیلومتری). این شهر، از طریق دو سیستم مترو (سریع‌السیر و عادی)، دو بزرگراه و یک جاده‌ی کمربندی، به راحتی برای مردم کوالالامپور قابل دسترس است. بازدیدکنندگان از این شهر، بلافاصله متوجه طراحی بی‌نظیر این شهر و خیابان‌های عریض آن با چراغ‌های منحصر به فرد می‌شوند. این چراغ‌ها که به شکل بادبادک‌های بزرگ ساخته شده‌اند، از تازه واردان به گرمی استقبال می‌کنند.

انتقال وزارتخانه‌ها و ادارات کل به این منطقه، به دلیل فاصله‌ی نه چندان زیاد آن از کوالالامپور، چندان مشکلی هم برای ساکنان پایتخت ایجاد نکرده است. برای رسیدن به پوتراجایا، حداکثر ۳۰ دقیقه وقت مورد نیاز است. تازه با انتقال کارکرد اداری و سیاسی از کوالالامپور به پوتراجایا، بار شهر هم سبک‌تر شده است. خوانندگان به این نکته توجه داشته باشند که ما برای شهر تهران چنین نسخه‌ای را تجویز نمی‌کنیم، بلکه بیش‌تر به طراحی نقشه‌ای جدید و آرمانی در درون خود این شهر می‌اندیشیم. انتقال پایتخت به جای دیگر، الزاماً به کاهش جمعیت در تهران منجر نخواهد شد. تهران به دلیل عملکرد اقتصادی همچنان جاذب جمعیت خواهد بود.

کاربری زمین

پوتراجایا در زمینی جنگلی به وسعت ۴۹۳۲ هکتار احداث شده

داخلی و خارجی آزاد است .

معماری

معماری پوتراجایا ترکیبی از معماری مالایایی و اسلامی (مغولان هندی، ایرانی و عربی) است. در عین حال به کارگیری عناصری از معماری غربی در آن، بیانگر توجه مردم مالزی به معماری جهانی است. مقر اداری نخست وزیر و سایر وزیران (سری پردانا)، ترکیبی از معماری بومی و اسلامی مغولان هند است. سقف این بنا سبزرنگ و شیب دار و گنبد سبزرنگ و پیازی شکل آن با چهار گنبد کوچک تر محصور شده است. درهای آهنی با رویه کوبی های آن، نمای باز بیرونی که با فواره های سنگی و حجاری شده ترین شده است، همگی یادآور معماری تاج محل در شهر «اگرای» هند، ردفور و مقبره های همایون در دهلی هستند. در نگاه اول، این بنا احترام هر بیننده ای را برمی انگیزد؛ البته نه در برابر هیبت آن، بلکه به خاطر زیبایی خاصش که انسان را مجذوب خود می کند. مسجد زیبای پوترا که در فاصله ای نه چندان دور از این مکان قرار گرفته است، می تواند ۱۵ هزار نمازگزار را در خود جای دهد (تصویر ۲). گنبد این مسجد صورتی رنگ و از سنگ گرانیت ساخته شده است معماری بیرونی آن یادآور مسجد شاه حسن در «کازابلانکای» مراکش است. ساختمان مسجد از سه قسمت تشکیل شده است: صحن اصلی (محل عبادت)، صحن بیرونی، و مراکز یادگیری و اداری، کتابخانه، موزه قرآن های خطی، سالن اجتماعات و اتاق های اداری). گنبد مسجد روی ۱۲ ستون قرار گرفته است و بالاترین نقطه ی گنبد از سطح زمین ۲۵۰۰ فوت (نزدیک به ۲۶۰ متر) ارتفاع دارد. مناره ی مسجد با ارتفاع ۱۱۶ متر، یادآور مناره ی مسجد شیخ عمر در بغداد و شکوهش یادآور «قطب منار» در دهلی است. این مناره از پنج طبقه یار دیف درست شده که هر طبقه ی آن یادآور ارکان دین اسلام است.

مدرنیزه شدن مانعی برای ارتباط با گذشته و عالم معنا نیست.

پوتراجایا یا به قول دکتر ماهاتیر محمد، میراث ملی مالزی، از دو منطقه ی مهم تشکیل شده است:

۱. منطقه ی اصلی، شامل بخش دولتی، بخش توسعه ی چندمنظوره، بخش های فرهنگی و خدمات شهری، بخش تجاری و بخش ورزشی و تفریحی.

۲. بخش پیرامونی، شامل مناطق مسکونی، پارک ها و مراکز خدماتی. این دو بخش از طریق دریاچه ی بزرگ پوترا و کانال های بزرگ آبی از یکدیگر جدا می شوند. بخش دولتی مهم ترین بخش شهر است. شهر نیز به خاطر مرکزیت اداری دولت فدرال اهمیت پیدا کرده است. این بخش، به معنای واقعی یک دولت الکترونیکی است.

مهم ترین بخش اداری شهر، پردانا پوترا (یا مجموعه ی سری پردانا) است که در بالای تپه ای قرار گرفته است و بر سایر قسمت های شهر اشراف دارد. در این بخش که مقر نخست وزیر مالزی است، دفترهای تمام وزیران، معاونان وزیر، مشاوران علمی وزرا، بخش فناوری های ویژه، واحد هماهنگی در امور اجرایی و مرکز دولتی صنایع پیشرفته قرار گرفته اند. تمرکز مکان کاری وزرا در یک نقطه، علاوه بر سهولت در تشکیل جلسات کابینه، موجب هماهنگی بیش تر امور نیز شده است.

پادشاه فعلی مالزی، که به مدت پنج سال از سوی شورای پادشاهان انتخاب شده است، در قصر خود در کوالالامپور زندگی می کند و بیش تر نماد وحدت ملی است. در مالزی قدرت عمدتاً در دست نخست وزیر و پارلمان است. به عبارت دیگر، حکومت مالزی دموکراسی پارلمانی است.

مجموعه ی سری پردانا یا مقر اداری نخست وزیر، از سه قسمت تشکیل شده است: بخش پذیرایی رسمی از میهمانان، بخش ضیافت، و بخش اداری. بازدید از بخش پذیرایی برای گردشگران

سایر چشم اندازها

پل ها

است. گردشگران می توانند در این باغ با مراحل کشت، داشت و برداشت محصولاتی چون کاتوچو، کاکائو، نخل روغنی، درختان میوه ای مناطق حاره، گیاهان دارویی، ادویه جات و فراورده های آن، چه به صورت خوراکی و چه به صورت صنعتی، آشنا شوند.

مرکز اجتماعات پوتراجایا

این مرکز نه طبقه ای با امکانات خود قادر است برای برگزاری نمایشگاه های داخلی و بین المللی (حدود سه هزار نمایندگی) و کنفرانس های داخلی یا خارجی خدمات ارائه دهد. ساختمان نمایشگاه که به صورت یک بادبندک ماه گونه طراحی شده و وسعت آن نزدیک به ۱۳۵۰۰ متر مربع است، در مجموع می تواند از ۷۵۰۰ میهمان پذیرایی کند.

یادگار هزاره

این اثر ملی که به صورت سفینه ای فضایی با ارتفاع ۶۸ متر طراحی شده، یادآور قرار گرفتن نخستین ماهواره ی مالزی در مدار زمین در دهه ی هشتاد است. این بنا نمادی از علاقه ی مردم مالزی به پیشرفت، فداکاری، موقعیت و کوشش آن ها برای آینده ی بهتر است.

هنگامی که مالزی را ترک می کردم، همه ی فکرم متوجه پوتراجایا، یعنی شاهزاده ی شهرهای آسیا بود. نخستین بار بود که می دیدم در شهرسازی نوین، طبیعت به خاطر توسعه قربانی نشده است و فناوری همت خود را برای کمک به طبیعت به کار گرفته است تا انسان از زندگی و کار لذت بیش تری ببرد.

زیر نویس

1. KUALA LUMPUR, Travel Goidex (June 2005) Amedia & Communication, Kuala Lumpur Malaysia

۲. مشاهدات نگارنده از مگامال آلاموند در پوتراجایا

3. Migration office

4. Seafood

5. Taman Botani

6. Taman wetland

7. Taman Warisan

منابع

1. Putrajaya. (2005). tourism Malaysia

2. Website: <http://www.Putrajaya.net.my>

3. Website: <http://tourism.malaysia.gov.my>

پنج پل بزرگ، بخش پیرامونی شهر را، همان گونه که گفته شد، به بخش اصلی شهر متصل می کنند. هر یک از این پل ها نمادی از زیبایی، معماری، فرهنگ و فناوری است. مهم ترین آن ها، پل پوتر است که بخش دولتی را به بخش توسعه ی چند منظوره متصل می کند و از طریق آن، امکان دسترسی به مونیوریل ها، وسایل حمل و نقل، پارک ها و دیگر مکان ها فراهم شده است.

معماری این پل، از معماری پل معروف خواجه در اصفهان الهام گرفته شده است. چهار مناره ی زیبا در ابتدا و انتهای این پل که مشرف بر دریاچه ی پوتراجایاست، زیبایی آن را چند برابر کرده است.

باغ گیاه شناسی^د

این باغ بزرگ ترین مرکز گیاه شناسی در مالزی است؛ در عین حال محلی برای خود شناسی، غور باطنی و خدا شناسی. در این باغ ۹۲ هکتاری، انواع درختان و گیاهان مناطق حاره (حدود ۷۰۰ نوع) از گیاهان بومی آفریقا گرفته تا گیاهان ناحیه ی اقیانوس آرام در آسیا، جمع آوری شده اند.

باغ گیاه شناسی از سه قسمت تشکیل شده است: باغستان گل، گیاهان زینتی، و مرکز تحقیقاتی. بخشی از این باغ منطقه ی حفاظت شده اعلام شده است. کاربرد باغ، آموزشی، تحقیقی و گردشگری است. گردشگران می توانند از نخل های روغنی، باغستان گل و گل فروشی های گوناگون آن بازدید کنند و ضمن آشنایی با گیاهان مناطق حاره، اطلاعات مورد نیاز را از مسؤولانی که به همین منظور در آن جا کار می کنند، به دست آورند.

باغ مردابی^ه

این باغ که بزرگ ترین مرداب آب شیرین در منطقه ی حاره و اولین نوع آن در مالزی است، از دو بخش پارک مردابی (۱۳۸ هکتار) و جنگل مردابی (۱۹۷ هکتار) تشکیل شده است. در این پارک، ۲۴ مرداب کوچک و بزرگ دیگر نیز وجود دارند که مانند آب ها، باتلاق، جنگل، دریاچه و اراضی مردابی را در بر می گیرند. در باغ مردابی انواع پرندگان استوایی را می توان دید.

باغ واریسان^و

این باغ در حقیقت مرکز تحقیقات و توسعه ی کشاورزی مالزی

